

Miasto i gmina

Bory Tucholskie - kraina o niepowtarzalnym pięknie krajobrazu, królestwo zielonych borów i lasów urzekających swą potęgą i majestatem nie tylko przyrodnika, błękitnych jezior i wartkich rzek. Bory Tucholskie obejmują obszar ponad 250 tys. ha powierzchni.

Ich współczesny obraz kształtował się ponad 10 tys. lat temu w czasie ostatniego na ziemiach Polski zlodowacenia zwanego bałtyckim. Wzdłuż czoła lodowca tworzyły się wówczas wały i pagórki moren czołowych, a na ich przedpolu wody, wypływające spod topniejących lodów, usypywały rozległe równiny piaszczyste zwane sandrami. Na tym piaszczystym, ubogim podłożu zachowały się

zbiorowiska leśne Borów Tucholskich.

Jest to kraina o bardzo bogatej sieci wód powierzchniowych - rzek, strug i licznych jezior. Wszystkie cieką należą do dorzecza Wisły. Płynąc na południe lub południowy wschód ku pradolinie Wisły, odprowadzają swe wody dawnymi szlakami odpływu wód polodowcowych.

Jednak głównym bogactwem tej ziemi, stanowiącym o atrakcyjności tej krainy, są lasy. Działalność człowieka wprawdzie spowodowała w znacznym stopniu zmianę składu gatunkowego zbiorowisk leśnych, ale mimo to zachowały się tu prawie wszystkie zbiorowiska leśne występujące na Niżu Środkowoeuropejskim. Zdecydowanie przeważają - co prawda - lasy sosnowe, niemniej jednak występują również lasy liściaste: grądy, buczyny, łęgi i olsy, niekiedy w czystszej naturalnej postaci.

Zharmonizowany zbiór ekosystemów - naturalna fizjocenoza - jest przyrodniczym krajobrazem Borów Tucholskich, którego piękno każdy odwiedzający ten region może podziwiać, a ekologiczny sens i ochronę tego krajobrazu rozumieją ludzie gospodarujący na tym terenie.

W leśnictwie Wierzchlas, ok. 30 km na południowy wschód od Tucholi znajduje się rezerwat **Cisy Staropolskie** im. Leona Wyczółkowskiego. Jest to największe skupisko cisów w Europie. W 1827 władze pruskie objęły ochroną cisy we Wierzchlesie - wspomniano uroczysko - Zeisbusch, stąd jest to najstarszy rezerwat przyrody na dzisiejszych ziemiach polskich. Szczególnego rozgłosu przysporzył cisom Leon Wyczółkowski malując tu w latach 1926-35 około stu obrazów. W malowniczym uroczysku przetrwało do dziś ok. 4 tys. cisów. Wiek i grubość cisów są różne, największy, a może i najstarszy, nazwany cisem Chrobrego ma w obwodzie 250 cm.

Tuchola - stolica Borów Tucholskich, to niespełna 13-tysięczne miasto jest jednym z najstarszych na Pomorzu. Około 980 roku, najprawdopodobniej z rozkazu Mieszka I, na terenie Tucholi powstało pierwsze zwarte siedlisko. Pierwsza pisana wzmianka pochodzi z 1287 roku, kiedy to arcybiskup gnieźnieński Jakub Świnka dokonał konsekracji miejscowego kościoła. Krzyżacy wybudowali tutaj ceglany zamek - siedzibę komturii, a w 1346 roku Wielki Mistrz Henryk Dusemer nadał Tucholi prawa miejskie.

Jako miasto, Tuchola może się poszczycić ponad VII-wiekową ciągłością tradycji lokalnego ośrodka administracyjnego. Tuchola to miasto o ponad siedmiowiekowej, udokumentowanej historii, które dało swą nazwę rozległemu kompleksowi leśnemu - **Bory Tucholskie**. Leży w północno-zachodniej części **województwa kujawsko-pomorskiego**. W swojej historii Tuchola była i jest obecnie ośrodkiem gospodarczym i administracyjnym dla gminy Tuchola i okolicznych gmin, które od 1999 r. wchodzi w skład **powiatu tucholskiego**. Tuchola, otoczona lasami, z malowniczą rzeką Brdą i okolicznymi jeziorami, predestynowana jest do organizacji wypoczynku i uprawiania różnych form turystyki, chociaż to nie jedyne walory naszego miasta.

Bardzo atrakcyjnymi miejscowościami na terenie gminy Tuchola, skupiającymi lokalną turystykę i wypoczynek, są **Legbąd i Raciąż**. Każda z nich ma swój odmienny charakter, na który składają się walory krajobrazowe, jak i przyrodnicze.

Legbąd - wieś sołecka położona wśród lasów w północnej części gminy Tuchola. Niewątpliwą atrakcją tej miejscowości jest system **Wielkiego Kanału Brdy** wraz z licznymi odnogami. Najbardziej znanym i atrakcyjnym miejscem jest **akwedukt w Fojutowie**, gdzie wody kanału przepływają ponad wodami Czerskiej Strugi poprzez XIX-wieczną konstrukcję wybudowaną na wzór rzymskich budowli tego typu. W miejscowości **Barłogi** położonej 3 km. od Legbąda Wielki Kanał Brdy rozdziela się na mniejsze odnogi, przechodząc w Mały Kanał Brdy. Dodatkowo cały system mniejszych kanałów i rowów nawadnia okoliczne łąki, tworząc unikalny system irygacyjny. Wody kanału znajdują swoją kulminację w miejscowości **Zielonka**, gdzie znajduje się elektrownia wodna. Okolice Legbąda to także przepiękne, zasobne w runo lasy oraz srebrzyste jeziora zachęcające wędkarzy do uprawiania swojego

hobby w idealnej ciszy. Warto tutaj wymienić takie jeziora, jak: Biała, Sztuczne czy Krasne. Przy jeziorze Krasne jest urządzone duże kąpielisko. W malowniczych miejscowościach zachowały się liczne drewniane chałupy (Rzepiczna, Biała, Klocek). Do Legbąda, jak i okolicznych miejscowości istnieje dogodny dojazd drogowy, a wszystkie atrakcje turystyczne, jak i szlaki są oznakowane. W bliskiej okolicy liczne kwatery agroturystyczne.

Raciąż - jedna z najstarszych miejscowości w regionie o dużym znaczeniu lokalnym, obecnie największa wieś sołecka w gminie Tuchola o rosnącym charakterze letniskowym. Jej początki łączy się z kasztelanią, która należała do książąt pomorskich po XIII wiek. Obecnie relikty **grodziska Raciąż** znajdują się na półwyspie jeziora Śpiewnik, oddalonego od współczesnej miejscowości o 4 km. W celu przybliżenia wspaniałej regionalnej historii urządzono szlak pieszo-rowerowy „**KASZTELANIA**” prowadzący z Raciąży przez Raciąski Młyn, gościniec grodziska Raciąż do Wysokiej. Raciąż jest malowniczo położony na skraju Borów Tucholskich w północno-zachodniej części gminy. W bezpośredniej bliskości wsi znajdują się trzy jeziora o nazwach: Raciąskie, Rudnica i Przyłonek. Duże rynnowe jezioro znajduje się także w miejscowości **Stobno**, przy trasie Tuchola - Raciąż. Ale nie tylko akweny wodne stanowią o atrakcyjności tego terenu. Urozmaicona rzeźba terenu zachęca do wycieczek pieszych i rowerowych, tak po lasach jak i otwartych terenach. W najbliższej okolicy można zobaczyć wiele ciekawych architektonicznie zespołów pałacowych (Wysoka, Mała Komorza) czy relikwów drewnianej zabudowy z prawdziwą perłą budownictwa - kościołem w **Dąbrówce**. W Raciąży, jak i najbliższej okolicy istnieje kilka dużych ośrodków wczasowych oraz kwatery agroturystycznych gwarantujących komfortowe warunki wypoczynku.

Source URL: <https://www.tuchola.pl/strona/263-miasto-i-gmina>